

Drošs sākums!

Eiropas nedēļa drošībai un veselībai darbā

2006. gada 23. -27. oktobris

Informācijas apkopojums

Drošs sākums!

Kampaņas pamatinformācija

Jaunu cilvēku darba dzīves drošs un veselībai nekaitīgs sākums

Pārāk daudz jauniešu tiek savainoti darbā. Visā Eiropā 18 līdz 24 gadus veci cilvēki vismaz par 50% vairāk cieš nelaimes gadījumos darbavietā, kuru rezultātā nav iestājusies cietušā nāve, nekā cilvēki pārējās vecuma grupās. Darba devējiem ir jādara daudz vairāk, lai aizsargātu jaunus darbiniekus, bet jauniešiem, uzsākot darbu, jābūt informētiem par darba drošības un veselības aizsardzības jautājumiem.

Šajā informācijas apkopojumā ietverti galvenie jautājumi, kurus apskata kampaņa “Drošs sākums”. Plašāka informāciju, tostarp gadījumu izpēti, ir pieejama kampaņas tīmekļa vietnē (<http://ew2006.osha.eu.int>).

Saturs

Kopsavilkums

Problēma – kāpēc darba drošība un veselības aizsardzība (DDVA) ir jauniešiem svarīgs jautājums

- Jauniešu neaizsargātība
- Daži iespējamie iemesli
- Kam par to ir jārūpējas?

Ko var darīt: darbavietā

- Ko jaunieši var darīt
- Darba devēju un uzraugu pienākumi
- Labas prakses piemēri darba devēju starpā

Ko var darīt: pirms jaunieši nonāk darbavietā

- DDVA iekļaušanas izglītībā nozīmīgums

Iepazīstināšana ar kampaņu “Drošs sākums”

- Drošs sākums jauniešiem
- Mērķi
- Ko “Drošs sākums” piedāvā
- Kā iesaistīties

Par Eiropas Darba drošības un veselības aizsardzības aģentūru

Kopsavilkums

Pārāk daudz jauniešu tiek savainoti darbā. Visā Eiropā jaunieši vecumā no 18 līdz 24 gadiem vismaz par 50% vairāk cieš nelaimes gadījumā darbavietā, kura rezultātā neiestājas cietušā nāve, nekā cilvēki citās vecuma grupās. Jaunieši var būt arī vairāk pakļauti arodveselības problēmām, kas attīstās lēnāk. Zem vienkāršas statistikas slēpjas individuāli stāsti: jauniešiem ar nelaimes gadījumu un veselības kaitējumu sekām ir jādzīvo visu savu atlikušo mūžu, un mirst jaunieši, kuriem dzīvei vēl tikai jāsākas.

Jaunieši ir īpaši neaizsargāti tādā darba vidē, kurā darba drošība un veselības aizsardzība (DDVA) nav pietiekami nodrošināta. Viņiem var trūkt pieredzes, fiziskā un psiholoģiskā brieduma un informētība par darba drošības un veselības aizsardzības jautājumiem. Viņiem var trūkt prasmju un apmācības. Viņi var neapzināties darba devēju pienākumus un paši savas tiesības un uzdevumus, kā arī viņiem var trūkt pārliecības runāt par DDVA jautājumiem. Darba devēji iespējams neapzinās jauniešu neaizsargātību un nenodrošina viņus ar atbilstošu apmācību, uzraudzību un drošības pasākumiem un neierāda viņiem atbilstošu darbu. Jauniešu neaizsargātība darbā ir pašu jauniešu, viņu darba devēju un uzraugu, DDVA un izglītībā iesaistīto personu un politikas veidotāju atbildība. Mums visiem ir jārūpējas par to, lai jauniešu darba dzīves sākums ir drošs un veselībai nekaitīgs.

Daudzus nelaimes gadījumus un veselības problēmas, kas ietekmē jaunus strādniekus, var novērst. Jaunieši viegli uzņem informāciju par drošību un veselību darbavietā un ir gatavi sevi pasargāt, ja apzinās potenciālos apdraudējumus. Eiropas Darba drošības un veselības aizsardzības aģentūra (turpmāk tekstā – „Aģentūra”) nodrošina jauniešus ar informācijas klāstu par to, kam jāpievērš uzmanība, un mudina viņus iebilst vai atteikties strādāt, ja darba devēji potenciālos draudus neuztver nopietni. Darba devējiem ar likumu ir noteikts pienākums ņemt vērā jauniešu īpašo neaizskaramību un aizsargāt jauniešus no riska, kuru viņi paši var neapzināties, veicot riska novērtējumu un nodrošinot atbilstošu apmācību un uzraudzību. Darba devējiem papildus saviem ar likumu noteiktajiem pienākumiem ir jāvelta uzmanība darba drošības un veselības aizsardzības jautājumiem. Tas nāk par labu arī uzņēmējdarbībai.

Izglītošanu par DDVA nevajadzētu atstāt līdz brīdim, kad jaunieši ieiet darba pasaulē. DDVA tēma jāiekļauj izglītībā un jāpadara par skolas mācību programmas neatņemamu sastāvdaļu, lai jauniešos ieaudzinātu riska profilakses kultūru. Piemēri no visas Eiropas rāda kā DDVA var mācīt efektīvi un ar izdomu.

Kampaņai “Drošs sākums” ir divas galvenās jomas: darbavietā – vairot darba devēju un jauniešu apzināšanos par risku un veidiem tā novēršanā; izglītībā iesaistītajā sabiedrībā – iedibināt riska profilakses kultūru. “Drošs sākums” ir Aģentūras 2006. gada kampaņa, kas veltīta jauniešu darba drošībai un veselības aizsardzībai. To atbalsta visas ES dalībvalstis, kā arī arodbiedrības un darba devēju organizācijas, jaunatnes organizācijas un izglītības nozare. Kampaņas kulminācija ir Eiropas nedēļa drošībai un veselībai darbā no 2006. gada 23. līdz 27. oktobrim.

Kā daļu no kampaņas „Drošs sākums” Aģentūra nodrošina pieejamo resursu klāstu (ieskaitot arī šim jautājumam veltīto tīmekļa vietni <http://ew2006.osha.eu.int/>). Ap kampaņu organizētie pasākumi un aktivitātes ietver labas prakses balvas un video ierakstu konkursus skolās. Cilvēki var apliecināt savu apņemšanos, parakstot arī hartu par drošu sākumu. Organizācijas un indivīdi tiek mudināti iesaistīties kampaņā, organizēt savus Eiropas nedēļas pasākumus un palīdzēt nodrošināt jauniešu darba dzīves drošu sākumu.

Problēma – kādēļ darba drošība un veselības aizsardzība (DDVA) ir jauniešiem svarīgs jautājums

Jauniešu neaizsargātība

Pārāk daudz jauniešu tiek savainoti darbā.

Visā Eiropā 18 līdz 24 gadus veci cilvēki vismaz par 50% vairāk var ciest nelaimes gadījumā darbavietā, kura rezultātā nav iestājusies cietušā nāve, nekā cilvēki citās vecuma grupās.¹

Jaunieši ir vairāk pakļauti ne tikai nelaimes gadījumiem, bet arī arodveselības problēmām, kas attīstās lēnāk.

Jauniešu darba drošība un veselības aizsardzība – daži ES statistikas dati

ES25 ir apmēram 43 miljoni strādnieku vecumā no 15 līdz 29 gadiem, no kuriem 5 miljoni ir jaunāki par 20 gadiem (2004. gada darbaspēka apsekojums).

Eiropā gadā apmēram 430 strādnieku, kas jaunāki par 25 gadiem, iet bojā darbavietās (2002. gada skaitļi par ES15, Eiropas statistika par nelaimes gadījumiem darbā (*ESAW*), *Eurostat*).

Katru gadu Eiropas strādnieki vecumā no 18 līdz 24 gadiem cieš apmēram 714,000 nelaimes gadījumos darbā, kuri ir pietiekami nopietni, lai tiktu zaudētas 3 vai vairāk darba dienas (tas sastāda apmēram 16% no visiem nelaimes gadījumiem darbā, kuru rezultātā nav iestājusies cietušā nāve, 2002. gada dati par ES15 no *ESAW*, *Eurostat*).

To nelaimes gadījumu darbā biežums, kuru rezultātā nav iestājusies nāve, uz 100 000 strādnieku ir par 40% augstāks 18 līdz 24 gadu vecu strādnieku vidū nekā, vērojot kopējā darbaspēka attiecību. Šāds rādītājs ir novērots visās saimnieciskās darbības nozarēs (*Eurostat*: <http://epp.eurostat.cec.eu.int/> - *Population and social conditions/ Health* [Populācija un sociālie apstākļi/Veselība]).

Jaunākā strādnieku grupa (vecumā no 15 līdz 24 gadiem) visbiežāk veic fiziski smagu darbu (*EWCS2000/ Age and working conditions in the EU* [Vecums un darba apstākļi ES], *EFWC*, 2003).

Jauniešu vidū ir plaši izplatīta strādāšana lielā ātrumā un ar pārāk īsiem izpildes termiņiem. Jaunieši daudz vairāk veic atkārtotas kustības un īsus atkārtotus uzdevumus nekā vidusmēra strādnieks un daudz vairāk var tikt pakļauti pārmērīgam karstumam darbavietā. Tāpat jaunieši ir tie, kas vairāk strādā lielā troksnī un ir pakļauti vibrācijai darbavietā (*ESWC*, Datu izvilkums no *Prevent* organizētā apsekojuma *ESWC 1995 un 2000*, <http://www.eurofound.eu.int/working/surveys/index.htm>).

Aiz vienkāršas statistikas slēpjas individuāli stāsti: jauniešiem ar nelaimes gadījumu un veselības kaitējumu sekām ir jādzīvo visu savu atlikušo dzīvi, un mirst jaunieši, kuriem dzīvei vēl tikai jāsākas.

18 gadus vecs mehāniķa māceklis mira četras dienas pēc tam, kad bija smagi apdedzis – viņš palīdzēja garāžas vadītājam iztukšot tvertnē benzīna un dīzeļdegvielas maisījuma atliekas, kad benzīns uzliesmoja. Dūmvada izejas atvere no gāzes katla atradās blakus tvertnei un tajā brīdī bija ieslēgta: benzīna tvaiki uzliesmoja masīvā ugunsbumbā. Jaunais cilvēks tikai apguva šo amatu un bija atkarīgs no darba devēja un garāžas īpašnieka uzraudzības. Uzņēmuma attieksme pret darba drošību un veselības aizsardzību aprobežojās ar veselā saprāta un strādnieku pieredzes lietošanu.

17 gadus veca meitene, vasaras brīvlaikā strādājot ceptuvē, pīrāgu cepamajā mašīnā zaudēja daļu pirksta. Viņa bija nostrādājusi tikai stundu, kad viņas roka tika saspiesta šajā mašīnā. Bija bojāts automātiskais drošības slēdzis: par bojāto drošības iekārtu jau bija ziņots, bet nekādi labošanas darbi netika plānoti. Meitene nebija pienācīgi apmācīta darbam ar šo mašīnu un viņas uzraugs nezināja, ka viņa ar to strādā.

19 gadus vecs jauniets 10 mēnešu apmācības laikā dabūja darbu elektrības uzņēmumā un bija nostrādājis tikai divus mēnešus, kad viņu pārcēla darbā apgaismojuma komandā. Pēc darba devēja norādījumiem viņš strādāja pie 120 voltu dienasgaismas apgaismojuma balastiem, kuri bija “karsti” (tiem cauri vēl plūda strāva)- bez drošības tīkla, vadu testera, drošības cimdkiem, vadojuma instrukcijas vai plāna. Viņš tika nogalināts uz vietas, kad viņam cauri izplūda 347 volti elektrības.

Frizieres māceklei bija jāatsakās no izvēlētās karjeras, jo viņai izveidojās dermatīts. Meitenei bija alerģija pret lietotajiem produktiem: viņas rokas tik ļoti pārkļājās ar tulznām un plaisām, ka viņa pat nevarēja satvert nazi un dakšīņu.

Daži iespējamie iemesli

Jaunieši ir īpaši neaizsargāti tādā darba vidē, kurā darba drošība un veselības aizsardzība (DDVA) nav pietiekami nodrošināta.

Kādēļ tas tā ir? Iespējamie iemesli ietver:

- jauniešu pieredzes, fiziskā un psiholoģiskā brieduma un informētības par darba drošības un veselības aizsardzības jautājumiem trūkums un
- darba devēju nespēja novērst šos faktoros, nenodrošinot atbilstošu apmācību, uzraudzību un drošības pasākumus un norīkot jauniešus viņiem piemērotos darbos.

Jauniešu faktors

Jaunieši bieži ir nepieredzējuši, viņu darbavieta un apkārtējā vide tiem ir sveša. Viņi var būt fiziski un psiholoģiski mazāk piemēroti noteiktiem pienākumiem. Pieredzes trūkuma rezultātā viņi var daudz mazāk atpazīt nelaimes gadījumu risku vai veselības kaitējuma risku nekā vecāki strādnieki, kā arī viņi var nepievērst pienācīgu uzmanību darba drošības un veselības aizsardzības jautājumiem. Pat, ja viņi apzinās risku, viņi retāk spēj atbilstoši rīkoties.

Jauniešiem var pietrūkt prasmju un apmācības veikt uzdotos darbus, kā arī apzināšanās par viņu darba devēju pienākumiem un pašu tiesībām un atbildību. Viņiem var pietrūkt pārliecības runāt par DDVA jautājumiem vai viņi varbūt pārlietu entuziastiski izrādīt, ka ir spējīgi paveikt uzdotos darbus.

Darba devēja faktors

Savukārt, darba devēji var neapzināties, ka jaunieši ir īpaši neaizsargāti darbavietās, esot nenobriedušiem, bez pieredzes un izpratnes par DDVA jautājumiem. Darba devēji iespējams norīko jauniešus neatbilstošā darbā, nenodrošinot ar atbilstošu apmācību, norādēm un uzraudzību (jauniešiem tas noteikti ir vairāk nepieciešams nekā gados vecākiem strādniekiem).

Kam par to ir jārūpējas?

Jauniešu neaizsargātība darbā ir pašu jauniešu, viņu darba devēju un uzraugu, DDVA un izglītībā iesaistīto personu un politikas veidotāju atbildība. Mums visiem ir jārūpējas par to, lai jauniešu darba dzīves sākums ir drošs un veselībai nekaitīgs.

Ko var darīt: darbavietā

Daudzus nelaimes gadījumus un veselības problēmas, kas ietekmē jaunus strādniekus, var novērst.

Dažādas cilvēku grupas var daudz darīt lietas labā.

Ko var darīt jaunieši

Ir pierādījumi, ka jaunieši labprāt uzklausa informāciju par drošību un veselību darbavietā un ir gatavi rīkoties, lai aizsargātu sevi, ja apzinās potenciālos apdraudējumus un ja zina, kur vērsties pēc palīdzības. Apvienotajā Karalistē veiktais pētījums rāda, ka jauni strādnieki mazāk nekā citas grupas zina par savas valsts DDVA kompetento iestādi. Taču jauni darbinieki ir daudz vairāk ieinteresēti par darba drošības un veselības aizsardzības jautājumiem un vairāk nekā vecāki strādnieki ievēro labu praksi, kad par to ir informēti.²

Eiropas Darba drošības un veselības aizsardzības aģentūra nodrošina jaunus strādniekus ar informācijas klāstu, norādot uz riska faktoriem, par kuriem jāzina, un iesaka viņiem:

- lietot atbilstošas aizsargierīces un aizsargapģērbu
- noskaidrot, ko darīt ārkārtas situācijā
- ziņot par jebkuriem nelaimes gadījumiem
- ņemt vērā problēmu agrīnās pazīmes
- ievērot padomus un instrukcijas
- sadarboties ar darba devējiem DDVA jomā un ievērot drošības procedūras, lai aizsargātu sevi un savus darbabiedrus.

Bez tam jauni strādnieki bieži atrodas situācijā, kad viņiem ir grūti iebilst vai atteikties strādāt, ja darba devējs potenciālos draudus uztver vieglprātīgi. Aģentūra nodrošina jauniešus ar informāciju par to:

- ko darīt, ja kaut kas liekas bīstams
- pie kā griezties pēc padoma
- ko darīt ārkārtas situācijā vai, ja ir noticis nelaimes gadījums.

Mūsu ieteikums jauniem darbiniekiem ir:

- ja neesat par kaut ko pārliecināti, jautājiet
- esiet informēti par savām tiesībām un to, kur meklēt palīdzību
- neveiciet darbus, pirms neesat pienācīgi apmācīti un
- nebaidieties iebilst, ja pastāv problēma.

Darba devēju un uzraugu pienākumi

Jaunieši var būt īpaši apdraudēti, jo viņiem trūkst pieredzes, apmācības un apzināšanās. Viņiem ir vajadzīgs labs padoms, informācija un uzraudzība, kā arī piemēroti, droši un veselībai nekaitīgi darbi. Uz tiem jauniešiem, kas ir jaunāki par 18 gadiem, tostarp tiem, kuri iziet arodapmācību, praksi vai strādā pagaidu darbu līdztekus mācībām skolā vai koledžā, attiecas īpašas normas un noteikumi, kas ietver ierobežojumus par pakļaušanu apdraudējumam un darba stundu robežu.

Likumdošana – aizsardzība visiem

Katrā darba vietā ir jābūt labai darba drošības un veselības aizsardzības pārvaldības sistēmai, kas aizsargā ikvienu. Šīs sistēmas ietvaros īpaša uzmanība ir jāpievērš jaunu strādnieku un iesācēju neaizsargātībai.

Darba devēja pienākumos pret strādniekiem neatkarīgi no vecuma ietilpst:

- noteikt apdraudējumu un veikt riska novērtējumu.¹ Tas attiecas ne tikai uz jauniešiem, kuri strādā pilnu darba slodzi, bet arī uz gadījuma darbu strādniekiem, piemēram, jauniešiem, kuri nolīgti palīdzēt nedēļas nogalēs vai skolu brīvdienās un tiem, kuri iziet arodapmācību vai praksi;
- izstrādāt un ieviest pasākumus, kas, pamatojoties uz riska novērtējumu, nodrošina drošu un veselībai nekaitīgu darbu. Tas attiecas uz jebkuriem īpašiem pasākumiem, kas paredzēti gados jauniem strādniekiem vai jauniem darbiniekiem, un pasākumiem, kas paredzēti kopā ar darbā iekārtošanas aģentūrām, darba pieredzes un darbā iekārtošanas organizatoriem, arodapmācības organizētājiem u.c.;
- nodrošināt nepieciešamos organizatoriskos pasākumus, tostarp īpašu uzraudzības pasākumu izstrādāšana, kā arī nodrošināšana, ka uzraugiem ir vajadzīgā kompetence un laiks viņu pienākumu veikšanai;
- noteikt jebkurus īpašos pasākumus, kas vajadzīgi neaizsargātiem indivīdiem, tostarp gados jauniem strādniekiem un jauniem darbiniekiem, tādus kā aizliegums lietot bīstamu aprīkojumu;
- sniegt informāciju par iespējamiem riska faktoriem, ar kuriem jaunieši saskaras savā darbā, un par pieņemtajiem profilakses pasākumiem;
- nodrošināt atbilstošu apmācību, instruēšanu un informāciju brīdī, kad jaunieši tiek pieņemti darbā, kā arī pēc jebkuras darba maiņas vai izmaiņām darbavietā;
- aizsargāt īpaši neaizsargātas grupas, tostarp jaunus strādniekus ar īpašām vajadzībām;
- konsultēt jaunus strādniekus un to pārstāvjus par darba drošības un veselības aizsardzības jautājumiem, tostarp pasākumiem, kas paredzēti jauniešiem.

¹ Apdraudējums ir jebkas, kas var izraisīt slimību vai savainojumu. Risks ir ticamība, ka tas notiks.

Likumdošana – īpaša aizsardzība cilvēkiem, kas jaunāki par 18²

Riska novērtējums ir jāveic, pirms jaunieši sāk darbu, aptverot: darbavietu; fiziskos, bioloģiskos un ķīmiskos līdzekļus; darba aprīkojumu un tā lietošanu; darba procesus, darbības un darba organizāciju, kā arī apmācību un instruēšanu.

Cilvēkiem pirms 18 gadu vecuma NEDRĪKST ļaut veikt darbus, kas:

- pārsniedz viņu fiziskās un garīgās spējas;
- pakļauj viņus tādu vielu iedarbībai, kas ir toksiskas vai izraisa vēzi;
- pakļauj viņus radiācijai;
- ietver pārmērīgu karstumu, troksni vai vibrāciju;
- ietver riskus, kurus viņi nevarēs atpazīt vai no kuriem nevarēs izvairīties pieredzes vai apmācības trūkuma dēļ vai nepievēršo nepietieku uzmanību drošībai.

Tie, kas ir jaunāki par 18, bet pārsnieguši minimālo skolas beigšanas vecumu, var veikt šos uzdevumus tikai ļoti īpašos apstākļos, ja:

- darbs ir nepieciešams viņu arodapmācībai;
- darbs tiek veikts kompetentu personu uzraudzībā;
- riska faktori ir samazināti līdz pēc iespējas zēmam līmenim.

Jauniem strādniekiem nevajadzētu ļaut strādāt tādos apstākļos, kur, par spīti visām pieliktajām pūlēm to kontrolēt, saglabājas ievērojams risks.

Pastāv arī jaunu strādnieku darba laika ierobežojumi. Jauniešiem atļauj arī ilgākus atpūtas periodus nekā citiem strādniekiem un parasti neļauj strādāt naktīs.

Papildu informācija par jaunu strādnieku drošību, tostarp papildu faktu lapas ir pieejams Aģentūras tīmekļa vietnē <http://ew2006.osha.eu.int/>

Profilakses padomi un labas prakses piemēri par konkrētiem riska veidiem un darbavietu ir pieejami šeit: <http://osha.europa.eu/>. Konsultāciju sniegšanas vietas ir arī valstu kompetentās iestādes, ardobiedrības un tirdzniecības asociācijas.

Saite uz pilnu Padomes Direktīvas 94/33/EK par jauniešu darba aizsardzību tekstu ir pieejama šeit: <http://osha.europa.eu/data/legislation/18>. Direktīva nosaka minimālās normas, tādēļ ir svarīgi pārbaudīt Jūsu valsts likumdošanā un vadībā noteiktās pilnās prasības.

² Sniegtā informācija ir pamatota uz **obligātajām** Padomes Direktīvas 94/33/EK prasībām par jauniešu darba aizsardzību. Likums Jūsu dalībvalstī var būt stingrāks, piemēram, attiecībā uz minimālo vecumu, kurā bērni drīkst strādāt, darba stundu ierobežojumiem un aizliegtajiem darbiem.

Apmācība

Apmācībā jāiekļauj:

- Īpašie apdraudējumi saistībā ar jauniešu darbu;
- parastie apdraudējumi darbavietā kopumā;
- kas jauniešiem jādara, lai savi pasargātu;
- kas jauniešiem jādara, ja viņiem liekas, ka kaut kas ir bīstams;
- pie kā vērsties pēc padoma;
- ko darīt ārkārtas situācijā, ja noticis nelaimes gadījums vai nepieciešama pirmā palīdzība un
- jauniešu pienākums sadarboties ar saviem darba devējiem drošības jautājumos.

Uzraudzība

Papildus apmācībai jauniešiem ir nepieciešama lielāka uzraudzība nekā pieaugušajiem. Tas attiecas uz darba pieredzes vai apmācības studentiem un jauniem darbiniekiem.

Darba devējiem ir:

- jānosaka uzraudzības vajadzības un
- jānodrošina, ka uzraugi ir pienācīgi apmācīti par riska faktoriem un profilakses pasākumiem jauniešiem.

Labas DDVA ieguvumi

Darba devējiem ir jāizstrādā procedūras un pasākumi, lai risinātu darba drošības un veselības aizsardzības jautājumus un nekavējoši reaģētu uz jebkurām iespējamām problēmām. Bet viņiem ir jādara vairāk par saviem ar likumu noteiktiem pienākumiem. Darba devējiem ir jāvada, rādot piemēru, un jāapliecina patiesa apņemšanās attiecībā uz darba drošību un veselības aizsardzību. Tas ir paša darba devēja interesēs: laba darba drošības vadība ir par labu uzņēmējdarbībai un raksturo efektīvi vadītu organizāciju. Pasākumi, kas paredzēti jauniešu aizsardzībai, palīdzēs aizsargāt visus darbiniekus un cels darba devēju reputāciju, ļaujot tiem piesaistīt vistantīgākos darbiniekus.

Labas prakses piemēri

Rūpniecības nozaru un skolu sadarbība

Aģentūra līdzfinansēja projektu, kura mērķis bija labas darba drošības un veselības aizsardzības prakses apmaiņa starp 15 līdz 18 gadus veciem cilvēkiem, kuri strādāja savā brīvajā laikā. Projekts veicināja sadarbību starp skolām un vietējiem lauksaimniecības uzņēmumiem, restorānu, celtniecības un lielveikalu nozarēm izglītības programmu izstrādāšanā un nodrošināšanā skolās.

Avots: Eiropas aģentūra, Pusaudžu izglītošana par apdraudējumiem darbavietā, Darba drošības un veselības aizsardzības veicināšanas Eiropas MVU, MVU finansēšanas shēma 2003.-2004. gadam, 15.lpp. (*European Agency Educating teenagers in the hazards of the workplace, in Promoting Health and Safety in European SMEs, SME funding scheme 2003-4, P15*) http://osha.europa.eu/publications/reports/ag05001/full_publication_en.pdf.

Elektroenerģijas pakalpojumu uzņēmumā ir 400 mācekļi vecumā no 16 līdz 21 gadam. Lielākais vairums iziet apmācības kursu četrus gadus garumā, pēc kura tiek iegūta kvalifikācija.

Visi apmeklē pilnas nedēļas drošības instrukcijas kursu par noteikumiem un standartiem, kas viņiem jāievēro, lai varētu jau no pirmās darba dienas sniegt savu ieguldījumu darba drošībā. Viņi apgūst riska novērtējuma pamatzināšanas un novērtē darbavietas risku, kamēr šīs zināšanas vēl ir svaigas, kā arī saņem pilnu darba apģērba komplektu, tostarp būtiskos individuālos aizsarglīdzekļus, un tiek apmācīti to lietošanā. Apmācībā ir ietverti arī uzņēmuma darbavietu apmeklējumi un praktiskās nodarbības simulētā darbavietā.

No 1994. līdz 1996. gadam apmēram 30% mācekļu kādā brīdī apmeklēja slimnīcas, lai ārstētu darbā iegūtus ievainojumus. Nu jau uzņēmums daudzus gadus iztiek bez mācekļu starpgadījumiem.

http://www.wiseup2work.co.uk/concept_2/CaseStudy1.pdf

Gāzes apgādes uzņēmumam ir ceļu drošības apmācības programma tiem mācekļiem, kuriem darba pienākumos ietilpst autofurgonu vadīšana. Šajā programmā, kas aizņem pusi dienas un ir īpaši izstrādāta jauniešiem (sadarbībā ar ceļu drošības NVO), ir iekļauts viens-pret-vienu braukšanas novērtējums apstiprinātā braukšanas instruktora vadībā. Programma novērtē ne tikai mācekļu uzvedību braukšanas laikā, bet arī viņu attieksmi, zināšanas un riska uztveri teorētiskā/rakstiskā novērtējumā. 2006. gadā 560 jauniem mācekļiem tiks nodrošināta apmācība.

Panākumi ir sasniegti ar apņemšanos un atbalstu, kas tiek nodrošināts visos uzņēmuma līmeņos, ar holistisku pieeju un izmantojot transportlīdzekļu sadursmes un negadījumu statistiku, lai atjaunotu programmu, ko var viegli nodot citiem uzņēmumiem ar līdzīgu darba drošības un veselības aizsardzības politiku.

http://www.wiseup2work.co.uk/concept_2/CaseStudy2.pdf

Sargāsim jaunu strādnieku ausis

Pēc Aģentūras Riska novērošanas centra ziņojuma var secināt, ka troksnī strādā arvien jaunāki cilvēki. ((atsauce: Eiropas aģentūra, 2005, Troksnis skaitļos, Riska novērošanas centra 2. tematiskais ziņojums, OPOCE) (ref *European Agency, 2005, Noise in figures, Risk Observatory Thematic 2 Report, OPOCE*)). Kādā nelielā rokmūzikas norises vietā tika ieviestas darba organizācijas un tehnoloģiju izmaiņas, lai samazinātu trokšņa līmeni, vienlaicīgi saglabājot skaņas kvalitāti.

Risinājums bija darbs ar mūziķiem, norises vietas īpašniekiem un skaņu operatoriem. Tika veiktas izmaiņas arī skatuves uzbūvē, kā arī skaļruņu sistēmā, tās izvietojumā un akustikā. Bārs tika novietots ārpus galvenās koncertzāles. Tika piedāvāta apmācība un izplatīta informācija. Kopš tā brīža šī norises vieta tiek izmantota, lai organizētu arī īsus universitātes apmācības kursus pašmācības skaņu operatoriem.

Avots: Aģentūras ziņojums TE6905812ENC – Arodtrokšņa risku profilakse praksē, 7. gadījums, 35.lpp. (*Agency report TE6905812ENC - Prevention of risks from occupational noise in practice, case 7, P35*)

<http://osha.europa.eu/publications/reports/6905812>.

Droša ķīmijas prakse

Universitātē bija norūpējies par ķīmijas studentu drošību praktisko sesiju laikā, viņu nepietiekamo informētību par risku praktiskā darba laikā un nepieciešamību šiem studentiem attīstīt drošības apzināšanos turpmākai karjerai. Darba grupa, kurā bija arī studenti, analizēja problēmas un piedāvāja risinājumus. Viens no pasākumiem ietvēra praktiskā ķīmijas darba pamatnotiekumu formulēšanu. Tas nozīmē arī to, ka studentiem pirms eksperimentu uzsākšanas ir jāveic riska analīze. Šie pamatnotiekumi ir iekļauti praktiskā darba rokasgrāmatā, ko izsniedz visiem studentiem.

Avots: Ķīmijas studentu drošība “Darbā lietotu bīstamu vielu praktiskā riska profilakse” 2.3. gadījums, 19.lpp. (*Safety for Chemistry Students, in ‘Practical prevention of risks from dangerous substances at work’ Case 2.3 P19*). http://osha.europa.eu/publications/reports/106/index_6.htm.

Ko var darīt: pirms jaunieši nonāk darbavietā

Izglītošana par DDVA nav jāatstāj līdz brīdim, kad jaunieši ieiet darba pasaulē. Tai ir jābūt skolu un koledžu mācību programmas daļai un priekšmetam, kas pielāgoti cilvēku ikdienas darba dzīves realitātei. Tāpat mēs vēlamies, lai mūsu rītdienas inženieri, dizaineri, arhitekti, medicīnas studenti un uzņēmējdarbības vadītāji apzinātos riskus un būtu labi informēti par DDVA nozīmi viņu profesionālajā darbā. Ieaudzīnot šīs vērtības jauniešos jau agrā vecumā, mēs varēsim veicināt profilakses kultūru darbavietās.

DDVA iekļaušanas izglītībā nozīmīgums

Rītdienas strādniekiem viņu nākotnes karjerās ir nepieciešams pilnīgs darba drošības un veselības aizsardzības aspektu pamatojums. Nav runa tikai par atbilstību normatīviem, riska pārvaldībai un “DDVA domāšanai” ir jābūt būtiskai cilvēku dzīves daļai, nevis tikai papildus zināšanām. Jauniešiem darbavietās jāierodas, jau apzinoties DDVA jautājumus, un tiem jābūt riska profilakses kultūras daļai.

DDVA integrācija vai “iekļaušana” izglītībā ir būtiski svarīga šīs profilakses kultūras attīstīšanā.

Riska apzināšanās un DDVA mācīšana mums visiem, kas ir ieinteresēti jauniešu izglītošanā un aizsargāšanā, ir jāuzskata par augstu prioritāti.

Kādi ir labākie veidi, lai veidotu darba drošības un veselības aizsardzības apzināšanos jauniešu izglītībā?

No visas Eiropas ir daudz piemēru par DDVA efektīvu iekļaušanu izglītībā, tostarp projekti, kuros ir iesaistījusies Aģentūra. Tie rāda, ka:

- projektos, kas domāti bērniem, jālieto iztēle un rotaļa;
- projektos var izmantot pašu bērnu vidi kā risku piemēru avotu, ja iespējams, iesaistot procesā vecākus;
- DDVA var ieviest citu priekšmetu mācīšanas ceļā vai mācīt atsevišķi;
- šo jautājumu mācīšana jāsāk jau pašā bērnu izglītības procesa sākumā;
- DDVA kā mūža prasmes apgūšanā ir jābūt iesaistītiem skolotājiem, strādājot kopā ar darba devējiem, strādniekiem un to pārstāvjiem, vecākiem un skolēniem, kā arī darba drošības un veselības aizsardzības speciālistiem;
- DDVA izglītībā jāapvieno teorija ar praksi;
- riska izglītībā un DDVA ir jāapmāca paši skolotāji un apmācītāji, kā arī viņiem jānodrošina piekļuve mācību avotiem, kas palīdzētu motivēt skolēnus.

Iepazīstināšana ar “Drošu sākumu”

Drošs sākums jauniešiem

Kampaņas „Drošs sākums” divas galvenās jomas ir šādas:

- darbavietā: vairot darba devēju un jauniešu apzināšanos par risku un veidiem tā novēršanā;
- izglītībā iesaistītajā sabiedrībā: iedibināt riska profilakses kultūru jauniešos, pirms viņi ieiet darba pasaulē.

Šīs ir galvenās jomas, kurās mēs varam darboties, lai mēģinātu samazināt to jauniešu skaitu, kuri gūst ievainojumus darbā.

“Drošs sākums” ir Eiropas Darba drošības un veselības aizsardzības aģentūras 2006. gada kampaņa. Tā ir veltīta jauniešu darba drošībai un veselības aizsardzībai. “Drošu sākumu” atbalsta visas ES dalībvalstis, kandidātvalstis un EBTA valstis, Austrijas un Somijas ES prezidentūras, Eiropas Parlaments un Eiropas Komisija un Eiropas arodbiedrības un darba devēju federācijas, jaunatnes organizācijas un izglītības nozare.

Kampaņas kulminācija ir Eiropas nedēļa drošībai un veselībai darbā, kas norisināsies no 2006. gada 23. līdz 27. oktobrim. Eiropas nedēļas ir ikgadēja notikumu virkne, kas popularizē uzlabotu darba drošību un veselības aizsardzību darbavietā un iesaista ikvienu, kam ir interese šajā jomā. Šogad Eiropas nedēļas aktivitātes aptvers ne tikai darbavietas – 2006. gadā kampaņa popularizē riska profilaksi arī skolās, koledžās, universitātēs un plašākā izglītības sabiedrībā, kā arī ievirza politikas veidotājus izglītības jomā un iesaista jaunatnes organizācijas.

Mērķi

Kampaņa “Drošs sākums” cenšas iesaistīt jaunus strādniekus, viņu pārstāvjus, viņu darba devējus un uzraugus, lai mazinātu jauniešu neaizsargātību darbavietā. Tā arī cenšas mudināt izglītības sabiedrību sagatavot jauniešus darbam un iesaistīt atsevišķas skolas un pašus studentus.

Kampaņas “Drošs sākums” galīgais mērķis ir samazināt to jauniešu skaitu, kuri tiek savainoti vai sabojā veselību (tagad vai nākotnē) sava darba rezultātā.

“Drošs sākums” veicina jauniešu efektīvu sagatavošanu saskarsmei ar DDVA aspektiem darba dzīvē un efektīvu jauniešu DDVA vadību darbavietā.

Lai gan daudzi “Droša sākuma” aspekti ir būtiski plašam cilvēku lokam, daži kampaņas mērķi liek uzsvartu uz īpašām grupām.

Jauniešiem jādara vairāk, lai sevi pasargātu:

- visiem jauniem strādniekiem ir jābūt informētiem par darba drošības un veselības aizsardzības jautājumiem, par DDVA nozīmi, par savām tiesībām un pienākumiem, kā arī par to, kur var iegūt palīdzību un informāciju.

Darba devējiem un uzraugiem jā rūpējas par jauniešu DDVA:

- darba devējiem ir jārada jauniem strādniekiem kvalitatīvi darbi, kuros viņi būs drošībā;
- darba devējiem un uzraugiem ir jāapzinās ar jauniešiem saistītie riski, kā tie rodas, un kas šajā lietā viņiem ir jādara;
- darba devējiem riska novērtējumā ir jāiekļauj jaunieši un jāievieš atbilstoši papildu pasākumi, lai aizsargātu viņus (atbilstoši piešķirot darba uzdevumus, ņemot vērā jauniešu ierobežoto pieredzi un prasmes u.tml.);
- darba devējiem ir jānodrošina, lai visi jaunieši un jauni strādnieki būtu nodrošināti ar darbā ievadīšanas apmācību un uzraudzību, iespējams, saliekot jaunu strādnieku pāri ar vecāku darbaudzinātāju.

Izglītības darbiniekiem, DDVA un nodarbinātības iestādēm jāstrādā kopā, lai efektīvi iekļautu DDVA izglītībā:

- skolu beidzējiem ir jābūt informētiem par darba drošības un veselības aizsardzības jautājumiem, viņu tiesībām un pienākumiem;
- universitātes un arodizglītības kursu studentiem, tostarp komercdarbības kursu un profesiju kursu studentiem tādos priekšmetos kā inženierzinātne, dizains, arhitektūra, medicīna un biznesa vadība, ir jāsaņem atbilstoša DDVA apmācība un informācija;
- DDVA ir jābūt darba pieredzes vai darbā iekārtošanas programmu sagatavošanas un organizācijas neatņemamai sastāvdaļai;
- jauniešu nodarbinātības shēmām un centros ar DDVA informāciju ir jānodrošina savi klienti – gan jauni strādnieki, gan darba devēji.

Politikas veidotājiem ir jāveicina jauniešu DDVA vadība un tās iekļaušana izglītībā:

- politikas veidotājiem ir jāiekļauj DDVA jautājumu atzīšana jauniešu nodarbinātības stratēģijās;
- ar šīm stratēģijām jauniešus informē un pilnvaro DDVA jomā;
- politikas veidotājiem ir jā rūpējas par to, lai informēšana par risku ir jebkura bērna izglītošanas daļa;
- politikas veidotājiem ir jāveicina DDVA iekļaušana jaunatnes nodarbinātības stratēģijās un aktivitātēs.

Ko “Drošs sākums” piedāvā

Kā daļu no kampaņas “Drošs sākums” Aģentūra nodrošina pieejamo resursu klāstu, lai palīdzētu cilvēkiem apzināties jauniešu neaizsargātību darbavietās un lai rosinātu rīcību tās mazināšanai. Šajos resursos ir ietverts:

- informācijas apkopojumi visās oficiālajās ES dalībvalstu valodās
- apziņas vairošanas plakāti un skrejlapas
- daudzvalodu kampaņas tīmekļa vietne <http://ew2006.osha.eu.int>
- *RISQ*, interaktīvs tiešsaistes žurnāls jauniešiem ar informāciju, viktorīnām un konkursiem, animācijām, video klipiem un e-kartiņām
- faktu lapas darba devējiem, uzraugiem, vecākiem un jauniešiem
- brošūra un tīmekļa vietnes datu bāze ar labas prakses piemēriem
- žurnāls, kas sniedz vairāk tehnisku informāciju
- noderīgi padomi par to, kā organizēt un vadīt pasākumus Eiropas nedēļas laikā
- saites uz resursiem saistītās vietnēs Eiropā un pasaulē un daudz kas cits.

Kā iesaistīties

Papildus tam ap kampaņu “Drošs sākums” ir organizēti dažādi pasākumi un aktivitātes, lai iesaistītu cilvēkus.

Kas var piedalīties? Kampaņa ir atvērta visām organizācijām un indivīdiem vietējā, valsts un starptautiskā līmenī, tostarp:

- darba drošības un veselības aizsardzības iestādēm
- valsts un privāto nozaru iestādēm, tostarp MVU
- arodbiedrībām un darba drošības pārstāvjiem
- vadītājiem, uzraugiem un strādniekiem
- izglītībā iesaistītajai sabiedrībai – skolām, koledžām un izglītības iestādēm
- jaunatnes organizācijām
- darba pieredzes un apmācības sniedzējiem.

Pasākumi aptver:

- drošības demonstrējumus
- filmu, video un multimediju prezentācijas
- apmācības pasākumus, seminārus un darbseminārus
- plakātu konkursus un viktorīnas
- priekšlikumu shēmas
- apdraudējuma noteikšana
- izstādes un atvērtās durvju dienas
- reklāmas un veicināšanas kampaņas
- preses konferences un plašsaziņas līdzekļu pasākumus.

Kampaņā “Drošs sākums” ir iekļauta arī Labas prakses balva, ar kuru tiek atzītas tās organizācijas, kuras ir veikušas ievērojamus un novatoriskus ieguldījumus jaunu cilvēku darba drošības un veselības aizsardzības veicināšanā un DDVA iekļaušanā izglītībā skolās, koledžās un arodapmācības centros. Uzvarētāji savas balvas saņem īpašā pasākumā, kas norisinās Bilbao.

Turklāt Aģentūra organizē vairākus konkursus, tostarp video konkursu skolām, lai izvēlētos Eiropas Jauniešu gada filmu producentu. Tie, kuri visefektīvāk un radošāk paudīs darba drošības un veselības aizsardzības ziņojumu, arī saņems balvas īpašā pasākumā Bilbao.

Visā Eiropā norisināsies vēl daudzi īpaši pasākumi un aktivitātes, lai kampaņas galvenos ziņojumus iedzīvinātu visās organizācijās – lielās, mazās, valsts un privātās, vietējās, nacionālās un starptautiskās. Daudzus no šiem pasākumiem koordinēs Aģentūras ES valstu kontaktpunktu tīkls.

2006. gads ir gads, kad dažādām cilvēku grupām – darba drošības un veselības aizsardzības institūcijām, valsts un privātās nozares iestādēm, uzņēmumiem darbavietu līmenī, tostarp MVU, arodbiedrībām un darba drošības pārstāvjiem, vadītājiem, uzraugiem un strādniekiem, skolām, koledžām un apmācības sniedzējiem, jaunatnes organizācijām un darba pieredzes iestādēm – ir izdevība piedalīties kampaņā, lai novērstu nelaimes gadījumus un sliktu veselību, aizsargātu jauniešus un nodrošinātu „drošu sākumu” viņu darba dzīvei.

Cilvēki var apliecināt savu apņemšanos, parakstot Aģentūras tiešsaistes “Droša sākuma” kampaņas hartu: <http://ew2006.osha.eu.int>. Viņi var lejupielādēt mūsu kampaņas atbalsta materiālus; pastāv iespēja kampaņu sponsorēt un būt par kampaņas partneri.

Organizācijām, kas plāno pašas savus Eiropas nedēļas pasākumus, mūsu tīmekļa vietne nodrošina labas prakses piemērus, kā arī forumu ideju apmaiņai, viedokļa paušanai un, lai uzzinātu, kā rīkojas citi cilvēki.

Lai iegūtu plašāku informāciju un palīdzētu jauniešiem iegūt “drošu sākumu” viņu darba dzīvei, sazinieties ar savu valsts DDVA aģentūru vai apmeklējiet mūsu tīmekļa vietni (<http://ew2006.osha.eu.int>).

Par Eiropas Darba drošības un veselības aizsardzības aģentūru

Eiropas Darba drošības un veselības aizsardzības aģentūru izveidoja Eiropas Savienība, lai nodrošinātu informāciju par darba drošību un veselības aizsardzību. Tā atrodas Bilbao, Spānijā. Aģentūrai ir valstu kontaktpunktu tīkls, lai koordinētu un izplatītu informāciju katrā valstī. Eiropas Aģentūra darbojas kā katalizators, izstrādājot un izplatot informāciju, kas uzlabo darba drošības un veselības aizsardzības stāvokli Eiropā. Pulcinot kopā valdību, darba devēju un strādnieku organizāciju pārstāvjus, kā arī vadošos DDVA ekspertus no visām 25 Eiropas dalībvalstīm un ne tikai, Aģentūra nodrošina ar uzticamu, līdzsvarotu un objektīvu DDVA informācijas avotu.

Plašākām uzziņām apmeklējiet Aģentūras tīmekļa vietni <http://osha.europa.eu>.

Aģentūras kontaktpunkta darbību Latvijā nodrošina Valsts dareba inspekcija, savukārt informācijas apriti organizē Informācijas padome, kurā ietilpst darba drošības un nodarbināto veselības aizsardzības jomās kompetenti pārstāvji no Labklājības ministrijas, Valsts darba inspekcijas, Latvijas Brīvo arodbiedrību savienības, Latvijas Darba devēju konfederācijas, kā arī no Darba vides un veselības institūta.

Plašākām uzziņām apmeklējiet Latvijas kontaktpunkta tīmekļa vietni www.osha.lv

ATSAUCES

¹ Eurostat, *Work and Health in the EU - a statistical portrait 1994-2002*, 35. lpp.

² UK Health and Safety Executive, *Obstacles Preventing Employee Involvement in Health and Safety*, 2005.